

Mestna občina
Ljubljana

Župan

Mestni trg 1
1000 Ljubljana
telefon: 306 10 10
faks: 306 12 14
glavna.pisarna@ljubljana.si
www.ljubljana.si

Številka: 622-38/07-7

Datum: 3. 2. 2010

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
M E S T N I S V E T

ZADEVA: **PREDLOG ZA OBRAVNAVO NA SEJI MESTNEGA SVETA**
MESTNE OBČINE LJUBLJANA

PRIPRAVIL: Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,
Oddelek za kulturo

NASLOV: Osnutek Odloka o razglasitvi cerkve sv. Cirila in Metoda
ob Prešernovi cesti za kulturni spomenik lokalnega pomena

POROČEVALCA: dr. Uroš Grilc, načelnik Oddelka za kulturo
Miljana Smrdel, višja svetovalka na Oddelku za kulturo

PRISTOJNO
DELOVNO TELO: Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost

PREDLOG SKLEPA:
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme osnutek Odloka o razglasitvi cerkve sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti za kulturni spomenik lokalnega pomena.

Ž U P A N
Mestne občine Ljubljana
Zoran JANKOVIČ

Priloga:

- osnutek odloka z obrazložitvijo

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08 in 123/08) ter 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na seji dne sprejel

ODLOK
o razglasitvi cerkve sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti
za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi enota dediščine **Ljubljana – cerkev sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti (EŠD 4143)**.

Cerkev ima izjemen kulturni pomen za Mestno občino Ljubljana z umetnostnimi in arhitekturnimi ter zgodovinskimi vrednotami in je varovana z namenom ohraniti raznolikost arhitekture in družbe v Ljubljani kot dragoceno kulturno vrednoto. Razglasitev omogoča boljšo prepoznavnost cerkve in spodbuja spomeniškovarstveno in znanstvenoraziskovalno delo.

2. člen

Spomenik obsega parcelo št. 2136, k.o. Ajdovščina. Meja spomenika je vrisana na temeljnem katastrskem načrtu v merilu 1:1000 in topografskem načrtu v merilu 1:5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavni del tega odloka, hranita Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Ljubljana (v nadaljevanju: zavod).

3. člen

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik lokalnega pomena: Cerkev sv. Cirila in Metoda predstavlja tipičen primer kakovostne pravoslavne cerkve iz obdobja med obema vojnama, kakršnih v Sloveniji ni. Leta 1932 jo je zasnoval arhitekt Momir Korunović, ki je pri tem sledil vzorom srednjeveških srbskih petkupolnih cerkev na tlorisni osnovi grškega križa, obenem pa razvil nov tip svetišča skladnih proporcev in strogega, skoraj samostanskega videza. Iz družbenega vidika cerkev sv. Cirila in Metoda predstavlja multikulturnost in versko pluralnost glavnega mesta. Pomembna je tudi kakovostna veduta iz Tivolija.

4. člen

Varovani elementi spomenika so:

- cerkev v celoti, njena namembnost, zunanost in notranjost;
- cerkvena oprema: ikonostas, delo debarske delavnice bratov Nestorja in Lazarja Aleksijeveča iz Makedonije, nastal v letih 1939 – 40, ikone Mirka Šubica, nastale leta 1940, freske slikarja Dragomirja Jašoviča, nastale med leti 1986-1994, svetila.

5. člen

Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje in redno vzdrževanje kulturnih, umetnostnih, arhitekturnih in zgodovinskih vrednot v njihovi izvirnosti in neokrnjenosti, tako na zunanjsčini kot v notranjsčini z vso originalno opremo;
- ohranjanje namembnosti spomenika skladno s prvotno namembnostjo;
- strokovno prenovo okrnjenih izvirnih prvin arhitekture v smislu rekonstrukcije avtentične podobe spomenika;

- strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh neokrnjenih izvirnih prvin arhitekturne zasnove zunanjsčine in notranjsčine spomenika ter notranje opreme po načelu ohranjanja v obliki, legi, materialu, strukturi in barvni podobi;
- prepoved spreminjanja varovanih vrednot arhitekturne zasnove zunanjsčine in notranjsčine ter notranje opreme; če je spomenik ali njegov varovani del okrnjen, je treba zagotoviti povrnitev v prvotno stanje na stroške povzročitelja;
- predhodno izdelavo konservatorskega načrta v primeru večjih posegov v spomenik ali njegovo celovito prenovo;
- ohranjanje in redno vzdrževanje notranje opreme v njeni funkciji, izvirnosti in neokrnjenosti (v barvi, legi, materialu, obliki, strukturi, velikosti z vsemi originalnimi dodatki);
- dovoljeno je premeščanje in raba notranje opreme, kadar je to del funkcije predmeta ali objekta (npr. pohištvo, posodje, paramenti), razen v primerih, če raba ogroža obstoj te opreme;
- izjemoma so dovoljena začasna premeščanja notranje opreme za razstave in druge vrste promocije, vendar le po muzealskih standardih;
- za notranjo opremo je potrebno najkasneje v dveh letih po uveljavitvi tega odloka pripraviti inventarno knjigo.

6. člen

Vplivno območje spomenika se nahaja na parcelah št. 2134 in 2135, obe k.o. Ajdovščina, in obsega naslednji enoti kulturne dediščine:

- Ljubljana - Trubarjev park ob pravoslavni cerkvi (EŠD 20336), ki je razglašen z Odlokom o razglasitvi spomenikov naravne in kulturne dediščine na območju občine Ljubljana Center med Aškerčevo, Tivolsko in Slovensko cesto (Uradni list RS, št. 60/93 in 105/08) kot spomenik oblikovane narave;
 - Ljubljana – Spomenik Primožu Trubarju (EŠD 392), ki je razglašen z Odlokom o razglasitvi spomenikov naravne in kulturne dediščine na območju občine Ljubljana Center med Aškerčevo, Tivolsko in Slovensko cesto (Uradni list RS, št. 60/93 in 105/08) kot zgodovinski spomenik;
- oziroma je del enote dediščine Ljubljana – Arheološko najdišče Ljubljana (EŠD 329), razglašene z Odlokom o razglasitvi arheološkega kompleksa v ljubljanskih občinah za kulturni in zgodovinski spomenik (Uradni list SRS, št. 46/90) kot kulturni in zgodovinski spomenik.

7. člen

Varstveni režim za celotno vplivno območje določa, da za posege v zemeljske plasti velja prepoved kakršnih koli destruktivnih posegov, vključno z novo podzemno infrastrukturo, razen izjemoma zaradi posegov, ki so nujni zaradi ohranjanja spomenika, njegove neposredne okolice ter njegove funkcije.

Posebej za območje enote Ljubljana - Trubarjev park ob pravoslavni cerkvi (EŠD 20336) varstveni režim določa varovanje in redno vzdrževanje in prenovo rastlinske substance parkovne zasnove z rondojem jesenov za cerkvijo in razraslimi krilatimi oreškarji, zelenicami in peščenimi potmi.

Posebej za območje enote Ljubljana – Spomenik Primožu Trubarju (EŠD 392) varstveni režim določa:

- prepovedano je premeščanje oziroma prenašanje spomenika;
- spomenik in njegovo okolico je potrebno redno vzdrževati, kar pomeni tudi vzdrževanje obdajajoče vegetacije tako, da je omogočena vidnost spomenika;
- spomenik je potrebno v zimskem času zavarovati z ohišjem;
- strokovno vzdrževanje in obnavljanje spomenika po načelu ohranjanja v obliki, legi, materialu, strukturi in barvni podobi.

8. člen

Lastnik oziroma upravljavec spomenika bo javnosti omogočal dostop do spomenika in njegovo predstavljanje v obsegu, ki ne ogroža spomenika ali posameznih spomeniških vrednot, zlasti ne osnovne namembnosti.

9. člen

Za vse posege v spomenik in njegovo vplivno območje, razen kjer zakon določa drugače, je treba predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje zavoda.

10. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 622-38/07-7
Ljubljana, dne

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran JANKOVIĆ

OBRAZLOŽITEV

Pravni temelj za sprejem akta

Pravni temelj za sprejem akta sta 13. člen *Zakona o varstvu kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 16/08 in 123/08 – v nadaljevanju: zakon), ki določa vsebino akta o razglasitvi, ter 27. člen *Statuta Mestne občine Ljubljana* (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo), ki določa, da je sprejemanje statuta, odlokov in drugih aktov Mestne občine Ljubljana pristojnost Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana.

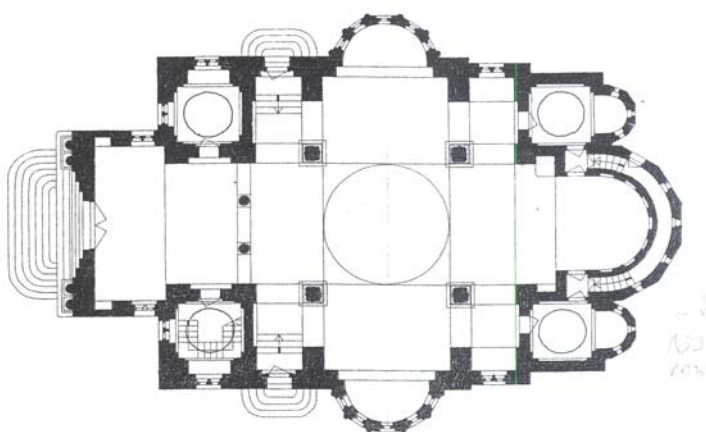
Razlogi in cilji

Strokovnjaki ljubljanske območne enote Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine (v nadaljevanju: zavod) so na podlagi strokovnega predloga ovrednotili enoto dediščine Ljubljana – cerkev sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti (EŠD 4143) kot spomenik izjemnega pomena za Mestno občino Ljubljana. V vplivnem območju spomenika se nahajata še dve enoti dediščine, ki sta z akti že razglašeni za kulturni spomenik lokalnega pomena in sicer Trubarjev park ob pravoslavni cerkvi (EŠD 20336) in Spomenik Primožu Trubarju (EŠD 392). Spomenik in vplivno območje spomenika se nahajajo na območju Ljubljane, ki leži v območju Arheološkega najdišča Ljubljana (EŠD 329).

Ocena stanja

Pravoslavna Cerkev sv. Cirila in Metoda ima posebne lastnosti izjemne dediščine, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik lokalnega pomena.

Avtorsko in razvojno merilo: Cerkev sv. Cirila in Metoda je bila zgrajena leta 1936 po načrtih srbskega arhitekta Momira Korunovića iz leta 1932, ki se je v arhitekturno zgodovino Srbije vpisal s stavbo Uprave pošte in telegrafa v Beogradu, zgrajeno v t.i. srbskem stilu. Med obema vojnama je bil vodilni projektant pravoslavne cerkve. V ozkih mejah dovoljene interpretacije sakralne arhitekture srbske pravoslavne cerkve, je razvil nov tip svetišč skladnih proporcev in strogega, skoraj samostanskega videza, ki je sledil vzorom srednjeveške srbske sakralne arhitekture.

Glavna fasada in tloris pritličja cerkve sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti (Vir: risbi sta povzeti iz tipkopisa za monografijo o cerkvi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, avtor arh. Vojislav Matić)

Notranjščina:

Ikonostas, stena z ikonami, ki v pravoslavni cerkvi ločuje oltar od prostora za vernike, je nastal v letu 1939-40 in je delo debarske delavnice bratov Nestorja in Lazarja Aleksijevića iz Makedonije. Izrezan je v globokem reliefu, v tradiciji svetogorskih umetniških delavnic ter duhu levantinskega baroka.

Ikone so delo slikarja in restavratorja Mirka Šubica in so nastale med avgustom in novembrom v letu 1940.

Freske so delo slikarja Dragomirja Jašovića, ki je med leti 1986-1994 poslikal okrog 2000 m² skupne površine cerkvenih zidov po vzoru fresk iz znamenitih srbskih pravoslavnih cerkva (Lazarica, Gračanica, ipd).

Ikonostas (fotografija: M. Režek Kambič, april 2007)

Tipološko merilo: Cerkev sv. Cirila in Metoda je nastala po kanonu, določenem za gradnjo srbskih pravoslavnih petkupolnih cerkva. Primerljiva je s cerkvijo v samostanu Hilandar na Atosu ter Gračanico, po kateri je dobila tudi vzdevek »Ljubljanska Gračanica«. Arhitekt je tu uporabil kombinacijo tradicionalne in novodobne arhitekture in sicer je povezal star način gradnje z novimi principi konstrukcije, ki omogočajo boljšo osvetlitev.

Cerkev sv. Cirila in Metoda tako predstavlja tipičen primer kakovostne pravoslavne cerkve iz obdobja med obema vojnama, kakršnih sicer v Sloveniji ni.

Zgodovinsko merilo: Leta 1921 je prišlo do ustanovne skupščine Cerkvene občine Ljubljana. Ta je v začetku zajemala celotno Slovenijo, do tridesetih let 20. stoletja, ko sta nastali parohiji v Celju (1925) in v Mariboru (1928). V cerkvi sv. Cirila in Metoda je bilo prvo bogoslužje izvedeno konec leta 1936. Do posvetitve cerkve je prišlo 23.10.2005. Takrat je bila namreč po kanonu določenem za gradnjo srbskih pravoslavnih cerkva v celoti dokončana.

Kulturno – civilizacijsko merilo: Pravoslavna cerkev v Ljubljani obeležuje multikulturnost in versko pluralnost glavnega mesta ter Republike Slovenije v celoti. Prvi zapis o pravoslavnem duhovnem življenju se pri nas pojavi že leta 1684. Do vzpostavitve organiziranega kontinuiranega pravoslavnega cerkvenega življenja v osemdesetih letih 19. stoletja je v Ljubljani za pravoslavne duhovne službe poskrbel srbski samostan Lepavina¹ v času ljubljanskih letnih sejmov. Konec 19. stoletja je ljubljanska pravoslavna skupnost spadala pod Dalmatinsko-Istrsko eparhijo. Zavedeno je, da se je pravoslavno bogoslužje v Ljubljani in Kopru takrat vršilo v kaznilnicah. V evidenco verskih skupnosti v Sloveniji je bila pravoslavna verska skupnost vpisana leta 1976. Danes spada v Zagrebško – Ljubljansko metropolijo in ima na območju Republike Slovenije 9 župnij.

Prostorsko merilo: Cerkev je bila zgrajena ob Prešernovi cesti, na predprostoru mestnega parka v izteku Cankarjeve ceste in podaljšku Lattermannovega drevoreda ob osi, ki povezuje mestno središče s Tivolijem. Je del imenitne Prešernove ceste, načrtovane kot krožne avenije z drevoredom, ki je svoj značaj dobila zlasti z gradnjo mogočnih javnih objektov kot so Vladna palača, Narodni dom in Narodni muzej.

Cerkev sv. Cirila in Metoda v svojem ožjem okolju vsekakor zavzema dominanten položaj, saj predstavlja zaključek mestne pozidave, ki je bila s Tivolsko cesto nasilno ločena od celovitega

¹ V tem času so namreč v Ljubljano poslovno že prihajali številni pravoslavni verniki (največ Uskoki iz Bele krajine).

parkovnega prostora. Pri pogledu iz Tivolija, kljub nasilni cezuri v prostoru, še vedno ustvarja kakovostno veduto.

Ob cerkvi, na parcelni št 2134, k.o. Ajdovščina, Srbska pravoslavna cerkvena občina gradi Kulturno pastoralni center. Projekt poteka v soglasju zavoda. Enonadstropni objekt je obdan z visokoraslo živo mejo, ki v največji možni meri prekriva pogled nanj. Stoji v ulični liniji Puharjeve ulice in s tem nadaljuje ulično os. Ohranja se drevored ob Prešernovi cesti in pogled na cerkev sv. Cirila in Metoda. Gabariti objekta so tako usklajeni s cerkvijo sv. Cirila in Metoda in neposredno okolico.

Okolica pravoslavne cerkve pred izgradnjo Moderne galerije (Vir: Pozdrav iz Ljubljane, Mesto na starih razglednicah, Mladinska knjiga, 1986)

Poglavitne rešitve

Osnutek Odloka o razglasitvi cerkve sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti za kulturni spomenik lokalnega pomena je pripravljen v skladu drugim odstavkom 13. člen zakona, ki določa, da mora akt o razglasitvi obsegati: identifikacijo spomenika, vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik, varstveni režim spomenika, vplivno območje spomenika in varstveni režim v vplivnem območju spomenika, pri čemer se upošteva zlasti zgodovinske, funkcionalne in vizualne lastnosti ter pomen spomenika. Te določbe zakona so upoštevane v 1., 2., 3., 4., 5., 6. in 7. členu osnutka odloka.

V 8. členu je določeno, na kakšen način je spomenik dostopen javnosti - javni dostop ne sme ogrozati spomenika ali posameznih spomeniških vrednot, zlasti ne osnovne namembnosti.

V 9. členu pa je določeno, da je potrebno za vse posege v spomenik in njegovo vplivno območje, razen kjer je z zakonom drugače določeno, predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje zavoda.

Skladno z 12. členom zakona je bil lastnik spomenika, g. Peran Bošković, ljubljanski paroh v imenu Srbske pravoslavne cerkve, Cerkevne občine Ljubljana, dne 26. 2. 2010 na Oddelku za kulturo MU MOL seznanjen z razlogi za razglasitev, osnutkom akta o razglasitvi ter kartografsko dokumentacijo. Lastnik spomenika se je z gradivom v celoti strinjal.

Grafično ali kartografsko gradivo

Meja spomenika je vrisana na temeljnem katastrskem načrtu v merilu 1:1000 in topografskem načrtu v merilu 1:5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavni del tega odloka, hranita Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in zavod.

Ocena finančnih in drugih posledic sprejema akta

Sprejetje predlaganega akta ne predstavlja dodatnih finančnih posledic za Mestno občino Ljubljana. Mestna občina Ljubljana ni lastnica spomenika, je pa lastnica večjega dela vplivnega območja spomenika (parcelna št 2135, k.o. Ajdovščina), na katerem se nahajata Spomenik Primožu Trubarju in Trubarjev park ob pravoslavni cerkvi.

Spomenik (parcelna št 2136, k.o. Ajdovščina) in del vplivnega območja (parcelna št 2134, k.o. Ajdovščina) sta v lasti Srbske pravoslavne cerkve, Cerkevne občine Ljubljana.

Po 38. členu zakona mora lastnik varovati spomenik v sorazmerju s svojimi zmožnostmi. Zmožnosti lastnika ter koristi in ugodnosti se presoja v okviru obdavčljivega premoženja oziroma obdavčljivega prihodka.

Ljubljana, februar 2010

Pripravila:
Miljana Smrdel
višja svetovalka I
miljana.smrdel@ljubljan.si, 01 306 48 43

dr. Uroš Grilc
načelnik

Datum izrisa : 03.03.2010

EŠD 4143

- meja kulturnega spomenika
- meja vplivnega območja spomenika

K.O. AJDOVŠČINA

Vir podatkov:

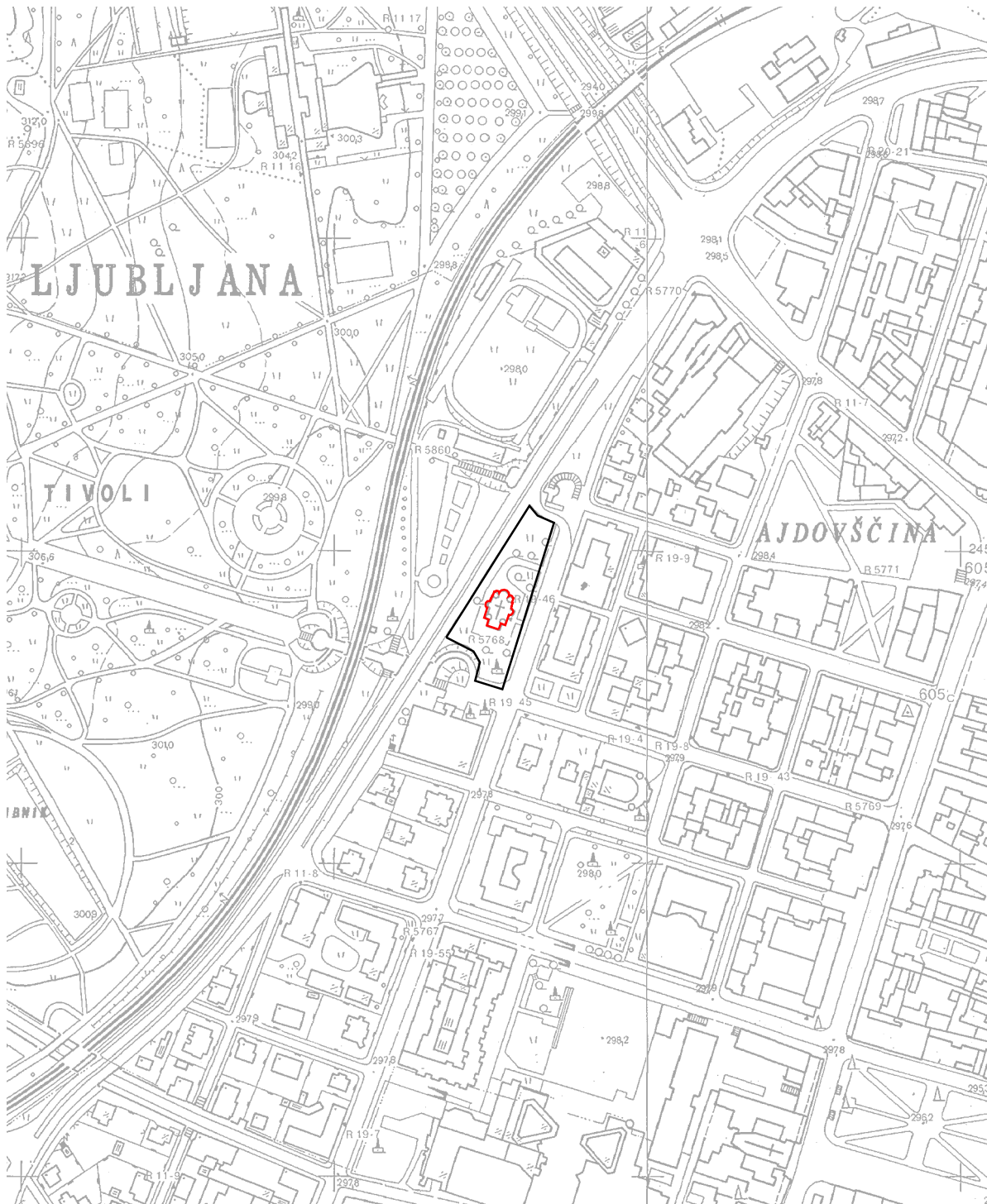
- Strokovne podlage za razglasitev Cerkev sv. Cirila in Metoda ob Prešernovi cesti za kulturni spomenik lokalnega pomena

Vir za kartografsko osnovo:

- Digitalni katastrski načrt, Geodetska uprava Republike Slovenije

Merilo: 1:1000

Datum izrisa : 03.03.2010

EŠD 4143

 meja kulturnega spomenika

 meja vplivnega območja spomenika

TTN5 LJUBLJANA-S 43

Vir podatkov:

- Strokovne podlage za razglasitev Cerkev sv. Cirila in Metoda
ob Prešernovi cesti za kulturni spomenik lokalnega pomena

Vir za kartografsko osnovo:

- Temeljni topografski načrt 1: 5000, 1: 10 000, Geodetska uprava Republike Slovenije

Merilo: 1:5000